

PROFESOR ALEŠ KLÉGR – „THE PRACTICAL LINGUIST“

Koncem loňského roku oslavil šedesáté narozeniny prof. PhDr. Aleš Klégr, současný hlavní redaktor *Časopisu pro moderní filologii*. Čtenáři mají možnost jeho redakční práci sledovat, zaměříme se proto na jeho činnost anglistickou. Její stručné připomenutí snad vysvětlí titul v nadpisu, který prof. Klégrovi přiřkl jeden zahraniční kolega a který, podle našeho názoru, dobře vystihuje odbornou dráhu, zaměření a dělnost jubilanta.

Na Filozofické fakultě UK absolvoval v letech 1972–1977 obory anglický jazyk – psychologie a do roku 1980 pracoval v Encyklopedickém institutu ČSAV jako odborný pracovník v oddělení společenských věd, v oboru jazykověda a západní světová literatura, kde spolupracoval na třídílném *Ilustrovaném encyklopedickém slovníku* (Academia 1980). Psychologickým aspektům řeči věnoval několik článků, dále se už jeho dráha ubírala směrem anglistickým a pedagogickým. V r. 1982 si doplnil kvalifikaci „učitelství všeobecné“ a téhož roku získal titul PhDr. v oboru anglický jazyk. V letech 1980–85 vyučoval v anglickém oddělení Jazykové školy v Praze (ve všech typech kurzů včetně tlumočnicko-překladačských a kurzů připravujících k státní jazykové zkoušce). Zároveň pracoval na rukopisu encyklopedie *Světlem jazyků* (1989). Od roku 1985 působil jako odborný asistent na vysokoškolských katedrách cizích jazyků, nejprve na strojní fakultě ČVUT, v letech 1988–90 pak na katedře jazyků FF UK.

Po uvolnění poměrů přešel v roce 1990 na Katedru (později Ústav) anglistiky a amerikanistiky (od roku 2009 Ústav anglického jazyka a didaktiky) FF UK. V letech 1998–2008 a 2009–2011 působil ve funkci zástupce ředitele ústavu. Docentem je od roku 1996, profesorem od roku 2004. Vyučoval všechny předměty lingvistické části studia anglistiky, nyní se specializuje především na lexikologii, idiomatiku a frazeologii a lexikografii současné angličtiny. Je předsedou oborové rady pro Anglický jazyk, 2006–2008 byl rovněž předsedou oborové rady doktorského studia Didaktika konkrétního jazyka FF UK, je členem několika dalších oborových rad.

Z uvedeného přehledu zaměstnání je patrné, že cesta Aleše Klégra k akademické hodnosti, místu profesora na Univerzitě Karlově a respektu, který si jako anglista vydobyl, vedla s ohledem na společenskou situaci 80. let přes různá pracoviště. Při bližším pohledu na publikační činnost je však tato cesta zcela přímočará. Zaujat oborem se v osmdesátých letech účastnil postgraduálních seminářů prof. Ivana Poldaufa a cílevědomě propojoval praktické požadavky svých zaměstnání s vysoce odbornou činností (např. lingvistická analýza chyb studentů při státních zkouškách, tvorba skript aj.). V souvislosti s publikační činností v *Philologica Pragensia* a na doporučení svého učitele prof. Poldaufa se seznámil s Libuší Duškovou, spolupráce s níž byla zvláště po jeho nástupu na anglistické pracoviště FF UK klíčová.

Praktičnost zmíněná v titulu je praktičností vyplývající ze životních zkušeností a je praktičností spíše svým dosahem, nikoliv absencí hlubokého a důsledného teoretického uvažování a přehledu o dění ve světě. Je to živoucí snaha využít a předat výsledky bádání a také využít konkrétní možnosti současných technických prostředků (korpusy, konkordance, aj.) k odpovědím na otázky, se kterými se lingvista, stejně jako pokročilejší nerodilý uživatel jazyka, potýká. Takto chápanou praktičnost můžeme vnímat i v přednášce během profesorského řízení s názvem „Vnitrojazyková a mezijazyková synonymie“. Její téma lze totiž považovat za symptomatické pro výzkumné zájmy prof. Klégra. Zájmem o otázky souznačnosti, ekvivalence, převoditelnosti a srovnatelnosti mezi jazyky a v rámci jednoho jazyka navázal na tradice pražské anglistiky důrazem na funkčnost jednotek jazyka i rozvinutím kontrastivního zkoumání, jak bude patrné i z následujících zmínek o jeho hlavních vědeckých počinech.

Ve vědeckých monografiích se Aleš Klégr zabývá příslušnými slovními druhy z konfrontačního hlediska. Monografie *The Noun in Translation* (1996) o konstatnosti substantiva při překladu představuje cenný příspěvek k translátologické teorii a praxi a svým způsobem předjímá směřování výzkumu ústavu od počátku nového

tisíciletí (studie o syntaktické konstantnosti a ostatní výzkum založený na využití paralelních korpusů). Monografie o druhotných předložkách *English Prepositions of the Type in spite of and Analogous Sequences* (2002) založená na počítačové databázi je nejen zdrojem konkrétních poznatků, nýbrž též pozoruhodným příspěvkem k obecné otázce gramatikalizace. Problematika předložek v překladu je pak předmětem nejnovější jubilantovy detailní monografické studie tří nejfrekventovanějších českých předložek (*Anglické ekvivalenty nejfrekventovanějších českých předložek. Korpusová studie*, v tisku).

Předložky jako indikátory syntagmatických vztahů implikují i další výraznou oblast zájmu prof. Klégra, totiž zájem o tajemství kolokací a idiomatického vyjadřování. S ohledem na praktickou obtížnost při osvojování a produkci je přibližuje uživatelům ve třech kolokačních slovnících: *Znáte anglická slovesa?* (1992), *Znáte anglická přídavná jména?* (2004), *Česko-anglický slovník spojení: podstatné jméno a sloveso* (2005). V četných studiích se věnuje teoretickým a metodologickým otázkám jejich vymezení a uchopitelnosti. Se zájmem o syntagmata se pojí i Klégrův nejnovější zájem o frazeologii a idiomatiku.

Nedílnou součástí zájmu o význam a jeho postihnutelnost je i zájem o formu: o formu slova z hlediska jejího vzniku a ustavení v dynamickém, tedy i diachronním, pohledu, kterému také v dílčích studiích věnuje pozornost. Sem spadá i zájem o slovníky jako formu prezentace poznatků. Kromě těchto centrálních oblastí se prof. Klégr ve svých pracích zabývá širokou škálou otázek zahrnujících témata gramatická a pragmatická (determinace a determinátory, koordinace, aj.). Přehled jeho publikační činnosti vychází v časopise *Linguistica Pragensia* 1/2012.

Významnou složkou odborné a praktické činnosti jubilanta je podíl i na dalších slovnících, které prof. Klégr do značné míry inicioval a jejichž je koordinátorem a spolupřekladatelem. Podstatně se zasloužil o vytvoření anglické verze lingvistického slovníku pražské školy (2003) a o vydání *Anglicko-českého výkladového slovníku* (1998). Naprosto unikátní je ovšem jeho

Tezaurus jazyka českého: Slovník českých slov a frází souznačných, blízkých a příbuzných (2007), založený na ověřeném anglickém vzoru, tezauru Rogetově, rozšířený na 885 pojmových kategorií a obsahující v rejstříku na šestset sedmdesát tisíc slov. Toto dílo tak bezesporu představuje jeden z nejvýznamnějších počínů české lexikografie.

Právě slovníky snad prof. Klégra charakterizují nejlépe. Kdo se sám takového podniku nezúčastnil, stěží si představí, kolik energie, přemýšlení a úmorné práce i organizačních schopností takový projekt vyžaduje. A tak odhodlání, spoléhání na vlastní síly, hluboká erudice, praktičnost a nezměrná pracovitost mohou být uvedeny jako hlavní atributy konání prof. Klégra. Tyto atributy jsou i zdrojem jeho soustavného zájmu o budoucnost oboru skrze kvalifikační růst pracoviště, který se projevuje neutuchajícím podněcováním mladších kolegů k výzkumné činnosti a jejich zapojení do vědeckých projektů, jejichž je prof. Klégr iniciátorem a garantem. Vedle činnosti na domácí půdě zahrnuje organizační a odborná aktivita prof. Klégra také spolupráci se zahraničními lingvisty. Je v úzkém kontaktu s nejvýznamnějšími britskými anglisty, např. sirem Randolphem Quirkem a Geoffreyem Leechem, a rovněž se špičkovými odborníky v oblasti lexikologie a lexikální sémantiky. Významný vliv měl kontakt s Johnem Sinclairem, z našich lingvistů pak spolupráce s profesorem Františkem Čermákem.

Praktičnost souvisí s důsledností, která se projevuje i v jisté nesmlouvavosti v principiálních otázkách odborných i organizačních. Projevuje se ale i v nakažlivém smyslu pro humor, se kterým prof. Klégr inspiruje, usměrňuje a tvoří. Inspiroval nás i k tomuto ohlédnutí, které snad ukázalo, že být praktickým lingvistou je meta z nejvyšších.

*Pavlna Šaldová,
Markéta Malá (Praha)*

*FF UK, Ústav anglického jazyka a didaktiky
nám. J. Palacha 2, 116 38 Praha 1
pavlna.saldova@ff.cuni.cz
marketa.mala@ff.cuni.cz*